

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN DERS AKTİVİTELERİNDE KULLANIMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞ VE YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Taner ALTUN*

Hülya SANCAK**

ÖZET

Bu araştırmada bir ilköğretim okullunda görev yapan öğretmenlerin bilişim teknolojilerine bakış açıları, bu teknolojileri ders aktivitelerinde kullanma düzeylerine ilişkin görüşleri ve yeterlikleri incelenmiştir. Araştırma İstanbul ilindeki bir ilköğretim okulunda beşi branş ve beşi sınıf öğretmeni olmak üzere toplam on öğretmenle yürütülmüştür. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kapsamındaki 'özel durum çalışması' yöntem olarak benimsenmiş, araştırmada yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veri analizinde de nitel araştırma metotlarında sıkça kullanılan 'sürekli karşılaştırmalı analiz' yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre bilgisayarla geçirilen zaman, bilgisayar kullanma becerisi ve yaşanan deneyimler, bilgisayar kullanma sıklığı, bilişim teknolojilerini kullanmaya karşı geliştirilen olumlu ya da olumsuz tutum öğretmenlerin ders etkinliklerinde bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeyleri konusunda belirleyici rol oynamaktadır. Öğretmenlerin teknik ve pedagojik bilgi yetersizlikleri, zaman darlığı ve kalabalık sınıflar öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanmalarını engelleyen önemli etmenler olarak ortaya konmuştur. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin bilişim teknolojilerine yönelik bilgi ve becerileriyle bilişim teknolojilerinden pedagojik anlamda yararlanmalarını teşvik eden ilgi, tutum ve davranışlarını geliştirici çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilişim Teknolojileri, Öğretmen görüşleri ve yeterlilikleri

A QUALITATIVE STUDY ON TEACHERS' VIEWS AND COMPETENCIES ABOUT USE OF ICT IN TEACHING ACTIVITIES

ABSTRACT

* Yard. Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi

** Yüksek Lisans Öğrencisi, KTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

In this study viewpoints of different subject area teachers towards ICT and their technical and pedagogical use of ICT level, and competencies in the use of ICT are examined. The study conducted with ten primary school teachers who work in İstanbul. The study was designed in qualitative approach and 'case study' method is used. Semi-structured interviews were used as means of data collection technique. For the analysis of interview data 'constant comparison method' is employed. Results of the study show that there are some definitive factors which determine teachers' level of use of ICT for class activities. Those are; the time spent on ICT, previous experiences on computer and computer skills, frequency of computer use, positive or negative attitudes towards use of ICT. At the end of the study some recommendations and suggestions were made in order to encourage teachers to get benefitted from ICT in pedagogical means and how to develop their interests, attitudes, knowledge and skills about use of ICT for pedagogical purposes.

Keywords: Information and Communication Technologies, teachers' views and competencies

GİRİŞ

Günümüz dünyasında bilim ve teknolojideki hızlı ilerleme ve gelişmeler, insanların yaşam biçimlerini etkilemiş, değiştirmiş ve farklı ihtiyaçları gerektirmiştir. Bilgi çağına adım atılmasını sağlayan bu gelişmeler, toplumları da bilgi toplumu olmaya zorlamıştır (Demiralay ve Karadeniz, 2008). Son yıllarda teknolojideki hızlı gelişmelerden biri de bilgisayar ve bilgi iletişim alanında olmuştur. Her tür işlemin bilgisayar teknolojileri kullanılarak kolay yapılması, zengin kullanım alternatiflerinin olması, hızı ve niteliği gibi nedenler de bilgisayarın günlük yaşamda yaygın biçimde kullanılmasını sağlamıştır. Tüm bunlarla bilgi ve iletişim teknolojileri, toplumu ve toplumdaki şekillenmeleri de etkisi altına almıştır. Teknolojiler toplumda yaygınlaşmaya ve kullanılmaya başladıktan sonra değişme de kaçınılmaz hale gelmiştir (Akkoyunlu, 1995; Göktaş, 2003; Koca, 2006).

Geçmiş yıllarda dünya geneline baktığımızda aşağıdaki gelişmeler olduğunu görmekteyiz: Dünyanın nüfus artışına bağlı olarak okullara kayıt yaptıranların sayısı oldukça yükselmiştir. Bu artışı karşılamak için okullar yapı ve organizasyon açılarından geliştirilmişlerdir. Bilgi artışındaki hızlı gelişme nedeniyle okul müfredatları bu geniş bilgi ve becerileri kapsamak için daha da genişletilmiştir. Eğitim ve öğretimin süresi arttırılmıştır. Eğitimde radyo televizyon yayınlarının, medyanın ve Bilişim Teknolojilerinin (BİT) kullanılması hızla artmıştır.

Bu nedenlerden dolayı Türkiye’de dahil olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde toplumun diğer kurumları gibi eğitim kurumları da radikal değişimlere sahne olmaktadır. Dalin (1993:251) bu konuda “...okul değişimin merkezidir. Okullar başarının derecesini belirleyeceği gibi herhangi bir yeniliğin uygulanmasını da engelleyebilirler” demektedir. Abbott (2001) ise BİT’in eğitime girmesiyle okulun ve öğretmenin rolünün değiştiğini ve bunun günümüz okul ve öğretmeninin yirmi yıl öncekinden daha farklı olduğunu anlatmaktadır.

Eğitimin önemli amaçlarından birisi toplumun gereksinimleri doğrultusunda bireyler yetiştirmek olduğuna göre bilgi çağına uygun, bilgi toplumlarının özellikleri göz önünde bulundurularak BİT’den aktif şekilde yararlanabilen öğrenciler yetiştirmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Günümüzde yetiştirilen bireylerin bilgiye ulaşma, bilgiyi yapılandırma ve organize etme, değerlendirme, bilgiyi sunma ve iletişim kurma becerilerine sahip olması, artık toplumun her kesiminin eğitim kurumlarından öncelikli beklentisi haline gelmiştir. Şüphe yok ki yalnızca öğrencilerin değil onları yetiştirecek olan öğretmenlerin de bu becerilere sahip olması beklenmektedir. Bu nedenle teknoloji çağıyla birlikte gerek öğrenci için gerekse öğretmen için BİT’den aktif şekilde yararlanmak bir zorunluluk haline gelmiştir (Altun, 2002; Tezci, 2010a). Bu durumda eğitim kurumları hem bireyleri gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinden haberi kılmalı ve onları nasıl kullanacaklarını öğretmeli hem de kendileri yeni teknolojileri derslerinde kullanmalıdırlar (Akkoyunlu,1995, 1996; Şahin, 2009; Koca,2006).

Bilgisayarın okullarda kullanımı 1960'lara dayanmaktadır. Okullarda sınırlı sayıda öğretmen ve seçilmiş öğrenciler tarafından uygulanan bilgisayarlı eğitimde o dönemde daha çok donanıma ağırlık verilmiş, pedagoji ise geri planda kalmıştır. Örneğin bu konuda Jurema ve diğ. (1997) o yıllarda teknolojinin eğitimde pedagojinin önüne geçtiğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Şimdiye kadar Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin eğitimsel uygulamalarında bunun “pedagojik” boyutuna çok az ya da hiç önem verilmemiştir ki; pedagoji öğretim ve öğrenme süreçlerini, program planlamasını dikkate alır, öğrencilerin bilgisayarları kullanma kabiliyetlerini yeterli derecede geliştirdiği gibi, öğrenmede birey ve makine ilişkilerini ve bunların topluma olan yansımalarını ön plana çıkarır.”(sayfa:3).

Zaman içerisindeyse bu görüş değişmiş ve bilgisayar uygulamalarına ağırlık verilmiştir. Bilgisayar farkındalığı ve bilgisayar okuryazarlığı önem kazanmıştır. Takip eden yıllarda özellikle 1980'lerden sonrasında, bilgisayar teknolojisinden elde edilen bilgilerin iletişim teknolojisine uygulanmasıyla yeni teknolojiler bireyleri iletişim teknolojilerinde de aktif hale getirmiş ve tüm bu değişimler bilgi toplumunun gerektirdiği insan tipinin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır. Bilgi çağının insan tipini belirlemek, eğitim sistemimin yönlendirilmesi bakımından önem arz eder ve aynı şekilde bilgi toplumunun insan tipini yetiştirmede de teknolojinin derslere uygulanması önem arz eder. Eğitimde kullanılan Bilgi ve İletişim Teknolojileri sayı bakımından oldukça fazladır. Bunlar dikkatli, yerinde ve bilinçli bir şekilde kullanılırlarsa eğitimin etkililiği artar, bilgisayara dayalı eğitim ortamları oluşturularak eğitim öğretim süreci zenginleştirilir, daha aktif katılımlı ve öğrenmenin daha yüksek oranlarda gerçekleştiği derslerin işlenmesi sağlanabilir. Tüm bu sürecin en aktif ögesinin ise öğretmen olduğu düşünülürse; etkin şekilde bilişim teknolojilerini öğrenen öğretmen aynı şekilde bu teknolojilerden ders faaliyetlerinde de aktif şekilde yararlanacak ve yetiştirdiği öğrenciler de bilişim teknolojileri bilgisi ve beceri yönünden donanık olacaklardır. Sonuç olarak da toplumun istediği ve teknoloji çağının gerektirdiği bireyler yetiştirilmiş olacaktır. İyi ve nitelikli bir eğitim öğretim ortamının oluşması için ilk şart, alanında iyi ve nitelikli, beceri yönünden donanık bir öğretmen yetiştirmektir (Orhan ve Kayak, 2009; Aşkar ve Usluer, 2003; Akkoyunlu, 1996). Ayrıca okullardaki fiziksel ortamların düzenlenmesi, program içerikleri ile öğretim yöntemlerinin değiştirilmesi de bilişim teknolojilerinin ders aktivitelerinde kullanımı açısından önemli noktalaradır.

Ülkemizde öğretmenlerin Bilgi ve İletişim teknolojilerinden derslerde aktif olarak yararlanmaları için çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir. 1998 yılında eğitim ve öğretimin teknolojik gelişmelerle desteklenmesi, yaygınlaştırılması, niteliğinin yükseltilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde Eğitim teknolojileri Genel Müdürlüğü (EĞİTEK) birimi oluşturulmuştur. EĞİTEK bu kapsamda eğitimde kullanılmak üzere her çeşit görsel, işitsel, bilgisayar tabanlı dijital eğitim aracının geliştirilmesi, üretimi çalışmalarını sürdürmektedir. 2003'te ise MEB ile Ulaştırma Bakanlığı arasında yapılan görüşmeler sonucunda eğitim kurumlarının internet erişimini sağlamak için Türk Telekom A. Ş ile protokol imzalamıştır. Ayrıca yine MEB'in Bilişim

Teknolojilerini Geliştirme Projesi, Gelecek için Eğitim Projesi ve MEB İnternet Erişim Projeleriyle de gün geçtikçe eğitimde bilişim teknolojilerine verilen önemin arttığı görülmektedir. MEB'in bilişim teknolojilerine verdiği önemin artışı da öğretmenlerin bu alanda kendilerini geliştirmelerini zorunlu kılan farklı bir boyutu teşkil etmektedir (MEB-EĞİTEK, 2006; Koca, 2006).

Bu alandaki araştırmalar, bilgisayarın temel becerilerin öğretilip pekiştirilmesinde ve kalıcılığın sağlanmasında; sorun çözme, model geliştirme, eleştirel düşünme, deney kurma, karar verme gibi üst düzey zihinsel becerilerin geliştirilmesinde önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bilgisayar okullarda yönetim işlerinde de kullanılarak okulun günlük işlerini azaltmakta ve okulda işlerin daha sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlamaktadır (Akkoyunlu, 1995; Umay, 2004; Coşkun ve Yavuz, 2008). Ancak okullarda ve sınıflarda bilgisayar ve diğer kaynakların bulunması, bu teknolojilerin öğretme ve öğrenme süreçlerine doğrudan katıldığı anlamına gelmemektedir. Burada önemli olan bu teknolojileri eğitimsel olarak nasıl kullanacağını bilen öğretmenlerin mevcut olup olmadığıdır (Tezci, 2010a). Öğretmenlerin bu teknolojileri teknik ve pedagojik olarak kullanma becerileri önemli faktörlerden birisidir (Altun ve diğ., 2009).

Teknolojinin eğitimde kullanımına yönelik çalışmalar yapan Uluslar arası Eğitimde Teknoloji Birliği'ne (ISTE) göreyse öğretmen standartları teknoloji okuryazarı olmayı, derslerinde teknolojiyi kullanabilmeyi, öğrencilerini teknolojiyi kullanmaya yöneltebilmeyi, öğrenme çevresini öğrencilerin teknolojiyi kullanabilecekleri şekilde düzenleyebilmeyi, öğretmen arkadaşları ile İnternet üzerinden işbirliği yapabilmeyi kapsamaktadır (ISTE, 2000). Bu becerilerin daha yetiştirme aşamasında hizmet öncesi eğitim kapsamındayken öğretmen adaylarına kazandırılması gerekmektedir. YÖK, çağdaş öğretmen yetiştirme programında bulunması gereken unsurları göz önünde bulundurarak yeniden yapılanma sürecine girmiş ve 1998 yılından itibaren bilgisayar dersi eğitim fakültesi programlarına eklenmiştir (YÖK, 2005). Bilgisayar dersinin kapsamının, beceri kazandırmaya yönelik içeriğin ve imkânların geliştirilmesi ilerleyen yılları takiben hız kazanmıştır (Akbiyık, Bulut ve Seferoğlu, 2008).

BT'nin öğretmenler tarafından eğitim öğretim amaçlı kullanılmasında onların bilgi ve becerileri kadar tutum ve davranışları da önem arz

etmektedir. Öğretmenlerin öncelikle derslerinde bilgisayar teknolojilerinden yararlanmanın gerekliliğini ve bu gerekliliğe temel teşkil eden sebepleri bilip benimsemesi ve buna yönelik olumlu tutum geliştirmesi gereklidir (Altun, 2002). Öğretmenin öncelikli olarak düzenlediği eğitim öğretim faaliyetlerinin amacını sorgulayarak, amaca hizmet edecek ders faaliyetlerini düzenleyecek kapasiteye düşünce yapısı olarak ulaşması gerekmektedir. Çağdaş eğitim teknolojilerinin sunduğu alternatiflerden yararlanılabilmesi için öğretmenler kendilerine güvenmeli, kendini geliştirebileceğine inanmalı ve öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Özyeterliliği gelişmiş bireylerin bilgisayar kullanımında daha başarılı oldukları ve derslerinde bilgisayar teknolojilerinden daha aktif şekilde yararlandıkları gözlenmiştir (Hızal, 2009; Tekinarslan, 2008; Şahin, 2009).

Alandaki çalışmalar tüm çabalara rağmen eğitimde BİT'in kullanılma düzeyinin istenilen düzeyde gerçekleştirilemediğini ortaya koymaktadır (Alev, 2003). Öğretmen tutumları, Teknolojinin varlığı ve kaynaklara erişim; öğretmen eğitimi ve sürekli mesleki gelişim; okulda öğretmene destek; yönetim desteği ve etkili liderlik; okul kültürü ve öğretmenlerin işbirliği; zaman gibi bir çok faktör öğretmenlerin eğitim faaliyetlerinde BİT'i kullanmalarını olumsuz yönde etkilemektedir (Altun, 2002).

Öğretmenlerin BİT'e karşı tutumlarının ve eğitimde BİT'i kullanma konusundaki becerilerinin ortaya konması öğretmenlerden beklenen rollerini ne derece başardıklarını ortaya koymaları açısından önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmaktadır:

- Öğretmenlerin BİT'i derslerde kullanmaya yönelik becerilerinin düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğretmenler derslerinde BİT'den nasıl ve ne düzeyde yararlanmaktadırlar? Evet ise yararlanma nedenleri nelerdir?
- Öğretmenlerin BİT hakkındaki tutumları ne yöndedir?
- Öğretmenlere göre BİT den eğitim faaliyetlerinde etkili şekilde yararlanmalarını etkileyen temel faktörler nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, bir ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenlerin, eğitim öğretim faaliyetlerinde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin kullanımına yönelik görüşlerini ve bu teknolojileri ders

aktivitelerinde kullanabilme yeterliklerini incelemek ve değerlendirmektir.

Araştırmanın Önemi

Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve toplumda teknolojinin kullanımının hızlı artışını baz aldığımızda, öğrencileri yaşama ve toplumun etkin bir bireyi olmaya hazırlayan kurumlar olarak okulların bu teknolojileri kullanmaları, öğretmenlerin bu teknolojilerden haberdar olarak ders etkinliklerini düzenlerken bilgisayar teknolojilerini de derse katmaları ve öğrencilere de öğretmeleri, onları sürecin aktif birer üyesi yapmaları gerekmektedir. Eğitimde bilgisayarın kullanılması ülkemiz için oldukça yeni bir uygulamadır. Uygulamanın gelişmesi, yeni ve daha etkili boyutlar kazanması ancak okulların imkanlarını, öğretmenlerin de becerilerini ve bakış açılarını geliştirmesiyle mümkün olacaktır. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin bilgisayar teknolojilerine bakış açılarının, bu teknolojileri derslere katmaya yönelik bilgi ve becerilerinin tespit edilmesi; alandaki düzenleyici ve geliştirici çalışmalara yol göstermesi ve daha farklı neler yapılabilir sorusuna alternatif cevaplar üretilmesinde etkili olacaktır.

Araştırma, ilköğretimde okullarında görev yapan farklı branşlardaki öğretmenlerin bilgisayar teknolojilerini ders aktivitelerine katmaları yönündeki tutum ve davranışlarına yönelik görüşlerini değerlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca araştırmanın verileri, ilgili alanda yapılacak benzer araştırmalara ışık tutması açısından da önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, son yıllarda sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bilindiği üzere nitel araştırmalar daha çok süreçte olup bitenler üzerinde yoğunlaşırlar. Bu çalışmada da öğretmenlerin süreçte BİT'i nasıl kullandıkları incelenmiştir. Araştırmada seçilen bir okulun öğretmenleri merceğe altına alındığından yöntem olarak 'özel durum çalışması' benimsenmiştir. Özel durum çalışmalarının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Diğer bir deyişle, duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla ele alınır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine yoğunlaşırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006:77).

Çalışma grubu

Çalışma grubu 2009-2010 eğitim öğretim yılında İstanbul'da bulunan bir İlköğretim Okulu'nda görev yapan 5'i branş; Fen ve Teknoloji (2), İngilizce (2), Türkçe (1) öğretmeni ve 5'i sınıf öğretmeni olmak üzere 10 öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerin 4'ü bayan ve 6'sı erkek olup ve görev süreleri 1 ile 9 yıl arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin seçiminde gönüllülük esas alınmıştır, sınıf öğretmeni ve branş öğretmenleri sayısının eşit tutulmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmaya konu olan "X" ilköğretim okulu, İstanbul'un bir semtinde yer almaktadır. Okul 1989 yılında eğitim-öğretime açılmış olup, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı itibarıyla toplam 2050 öğrenci bu okulda öğrenim görmektedir. Araştırmanın yapıldığı dönemde (2009-2010) okul, 1 müdürü, 1 müdür yardımcısı, 3 müdür yardımcısı ve 56 öğretmen personeli ile semt halkına eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır. Öğretmen öğrenci oranına bakıldığında okulda öğretmen başına ortalama 36 öğrenci düşmektedir.

Bölge halkının sosyo-ekonomik düzeyleri düşünüldüğünde "orta" denilebilecek bir düzeyde yapıya sahip oldukları söylenebilir. Genellikle, memur, esnaf ve serbest meslek sahibi ailelerin çocukları bu okulda öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Okulda, öğrenci ve öğretmenlerin kullanımında dönük hazırlanmış 20 bilgisayarın bulunduğu bir bilgisayar laboratuvarı mevcut olup, okulun bütün sınıflarında projeksiyon makinesi ve bir bilgisayar da bulunmaktadır. Yalnız sınıflarda İnternet bağlantısı henüz sağlanamamıştır. Okulda ayrıca bir adette "Akıllı Tahta" mevcuttur. Bu yönüyle okulun Bilişim Teknolojileri alt yapısı konusunda önemli gelişmeler sağladığı söylenebilir.

Veri Toplama Aracı ve İşlem yolu

Araştırmada, bir ilköğretim okulunda görev yapan farklı branşlardaki öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine bakış açısını ve bu teknolojileri teknik ve pedagojik anlamda kullanma düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından "yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formu" araştırma ile ilgili nitel veri toplama aracı olarak geliştirilmiştir. Görüşme formundaki soruların nihai şeklinin verilmesi amacıyla konu alanı uzmanından görüş alınmıştır. Formun güvenilirliği açısından farklı bir bölgede ve okulda görev yapan farklı bir öğretmen ile de görüşülmüş, formdaki soruların anlaşılabilirliği ve açıklığı bu öğretmene yöneltilerek

sınanmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Mülakat formunda araştırmaya katılan öğretmenlere 4 ana başlık etrafında 19 yarı-yapılandırılmış soru yöneltilmiştir. Sorular verilen cevaplar kapsamında genişletilmiş gerektiğinde de birleştirilmiştir. Mülakatlar ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden mülakatların kaydedilmesi konusunda gerekli izinler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen ve ses kayıt cihazına kaydedilen veriler daha sonra kağıt üzerine dökülmüştür. Veri analiz sürecinde nitel araştırma yaklaşımında sıkça kullanılan “sürekli karşılaştırmalı analiz” metodu kullanılmıştır. Bu yöntemde tümevarım kullanılmaktadır. Veriler önceden düzenlenmiş kategorilere göre analiz edilmektense, veriler elde edildikten sonra kategorilere ayrılmaktadır. Sürekli karşılaştırmalı veri analiziyle incelenen veriler kategori şeklinde kodlanır ve aynı zamanda incelenmekte olan verilerle sürekli olarak karşılaştırılması yapılır (Ekiz, 2009). Bu çerçevede elde edilen veriler incelenmiş ve karşılaştırmalar sonucu benzer olan veriler sınıflandırılıp kategoriler elde edilmiştir. Çalışmada nitel veriden elde edilen kategoriler araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur ve tablolardaki veriler araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden birebir alıntılarla desteklenmiştir. Elde edilen bulgular ilgili literatürle desteklenerek tartışılmıştır ve bulgular yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen verilerin analizlerine ve bulgularına yer verilmektedir.

Öğretmenlere ait geçmiş bilgiler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet yılları incelendiğinde 1 ile 9 yıl arasında değişmekte olduğu gözlenmektedir. Araştırma kapsamında Ö8 (1 hizmet yılı) en az mesleki deneyimi olan öğretmen ve Ö3 ise (9 hizmet yılı) en fazla mesleki deneyimi olan öğretmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin sunulması ve görüşlerinin karşılaştırılması araştırmanın niteliği ve verilerin karşılaştırılması açısından önemlidir. Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili ön bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili ön bilgiler

Öğretmen kodu	Cinsiyet	Hizmet yılı	Mezun olduğu okul	Branşı	Eğitim süresince bil. tek. ile ilgili ders aldı mı?	Hizmet içi eğitim kursuna katıldı mı?
Ö1	E	7	Fırat Üniversitesi/Eğitim Fak/sınıf öğretmenliği.	Sınıf	Evet	Evet
Ö2	K	2	Gazi Üniversitesi/ Eğitim Fak/ Sınıf öğretmenliği	Sınıf	Evet	Evet
Ö3	E	9	Sakarya Üniversitesi/Eğitim Fak/ sınıf öğretmenliği	Sınıf	Evet	Evet
Ö4	E	2	Muğla Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/sınıf öğretmenliği	Sınıf	Evet	Hayır
Ö5	E	7	Marmara Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/sınıf Öğretmenliği	Sınıf	Evet	Evet
Ö6	E	2	Abant İzzet Baysal Ün/Eğitim Fak/fen ve teknolojiöğrt.	Fen ve teknoloji	Evet	Hayır
Ö7	K	4	Anadolu Ün/Eğitim Fak/İngilizce öğt.	İngilizce	Evet	Evet
Ö8	K	1	İstanbul Ün/Eğitim Fakültesi/ İngilizce öğretmenliği	İngilizce	Evet	Hayır
Ö9	K	4	Balikesir Ün./Eğitim Fakültesi/ Türkçe Öğret.	Türkçe	Evet	Hayır
Ö10	E	2	19 Mayıs Üni/Eğitim Fak/Fen ve Teknoloji öğrt.	Fen ve teknoloji	Evet	Evet

Araştırmada katılan 10 öğretmenin tamamı 4 yıllık eğitim fakültesi mezunudur. Araştırmaya katılan 6 sı toplam 10 öğretmenin mesleklerini icra ettikleri süre boyunca bilişim teknolojileriyle ilgili çeşitli eğitim etkinliklerine (seminer, kurs vs.) katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yine 10 öğretmenin tamamı üniversite eğitimleri süresince bilişim teknolojileriyle ilgili ders aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılan

öğretmenlerin geneli üniversitede aldıkları bu bilişim teknolojileri ve bilgisayar kullanımına yönelik dersin çok da yararlı olmadığını, amacına ulaşma noktasında yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Faydalı olmama sebebi olarak da araç-gereç eksikliğini ve teknik imkansızlıkları göstermişlerdir.

Ö1: “...aldık ama bilgisayarı hiç görmedik diyebilirim.....üniversitedeki mevcut bilgisayar derslerinin yeterli olmadığını söyleyebilirim. Çünkü mevcut donanım yeterli değil. . . çok yararlı olduğunu düşünmüyorum.”

Ö3: “Bilgisayar bizde bir adetti, fakültemizin bilgisayar odasında, bilgisayar öğretmenimiz başına geçirdi, biz de sınıf öğretmeni olarak arkasından onu izledik.”

Hizmet içi kurslara katılan öğretmenlerden 4’ü (Ö2,Ö5,Ö9,Ö10) ise bu kurslara sertifika almak için katıldıklarını açıkça ifade etmektedirler. Bunun temel nedenlerinden biri de bu tür kursların genellikle çok yararlı olduğunun düşünülmediği ve amacına yeterince hizmet edemediği, öğretmenlerde öğrenme isteği uyandırmadığı yönündedir. Bu tür kurslarda bilgilerin teorik olarak sunulması, uygulama etkinliklerinin oranının az olması da etkili ve kalıcı öğrenmenin oranını düşürebilmektedir.

Bilişim teknolojilerini kullanma ve derslere katma becerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlere hazırlanan mülakat formunun B bölümündeki yarı yapılandırılmış sorularla, öğretmenlerin eğitim öğretimde BT kullanımı hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. B bölümündeki sorularla öğretmenlerin bilişim teknolojilerini derslerinde kullanma düzeyleri ve derslerde kullanımına yönelik tutum, bilgi, beceri ve yeterliklerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerden,okullarındaki diğer öğretmenlerin derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanma durumları, okulun BT olanakları ve donanımı hususlarında da bilgi alınmıştır. Böylelikle okul bazında da ders içi faaliyetlerde BT’den yararlanılmasına ne derece önem verildiği ölçülmeye çalışılmıştır. Tablo 2’de Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanma ve derslere katma becerilerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin BİT’i kullanma becerilerine ilişkin görüşleri

Öğretmenler	Bilgisayar kullanma yeterliliğine ilişkin görüşü	Bilgisayarı açma kapama çıktı alma dosya kaydetme gibi temel beceriler	Word Excel Powerpoint gibi programları kullanma becerisi	Dosya paylaşımı yapabilme becerisi	Farklı yazılımları yükleyip işletebilme	Bilişim teknolojilerini derslere katma becerisine ilişkin görüşü	İnterneti kullanma becerisine ilişkin görüşü
Ö1	İyi	Var	Var	Var	Yok	İyi	İyi
Ö2	Orta	Var	Var	Var	Yok	İyi	İyi
Ö3	Orta	Var	Kısmen	Var	Vitamin	İyi	İyi
Ö4	İyi	Var	Var	Var	Yok	İyi	İyi
Ö5	Orta	Var	Var	Var	Yok	İyi	İyi
Ö6	İyi	Var	Var	Var	Yok	İyi	İyi
Ö7	İyi	Var	Var	Var	Dynet	İyi	İyi
Ö8	İyi	Var	Var	Var	Dynet	İyi	İyi
Ö9	Yetersiz	Var	Var	Çok Az	Yok	Yetersiz	Orta
Ö10	Yetersiz	Var	Çok Değil	Var	Fen Okulu	Orta	İyi

Araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin bilgisayarı açma, kapama çıktı alma, dosya kaydetme gibi temel becerilere sahip olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Ayrıca yine Word, Excel, Powerpoint gibi programları kullanma becerisinin yeterli düzeyde olduğunu düşünen öğretmen sayısı 8'dir. Öğretmenlerin geneli de yine aynı şekilde dosya paylaşımı yapabilme, bilişim teknolojilerini derslere katabilme, internetten yararlanma becerisine yeterli seviyede sahip olduklarını düşünmektedir. Ö9'un ise bilgisayarı kullanma ve bilişim teknolojilerini derslere katma becerisine ilişkin görüşü yetersiz yönündedir ve internetten de çok fazla yararlanmadığını ifade etmektedir. Benzer şekilde Ö10'unda bilgisayar kullanımına ilişkin görüşü ve Word, Excel gibi yazılımların kullanımına yönelik görüşü yetersiz seviyesindedir. Ayrıca buna paralel olarak da bilişim teknolojilerini derslere katma becerisinin de orta seviyede olduğunu belirtmektedir.

Buradan yola çıkarak öğretmenlerin bilgisayar kullanma becerileri arttıkça bilişim teknolojilerini derse katma becerileri de artmaktadır yargısına ulaşılabilir. Öyleyse öncelikle yapılması gereken öğretmen ve öğretmen adaylarının bilişim teknolojilerinin kullanımına yönelik

becerilerini geliştirici yönde tedbirlerin alınması ve sonrasında ders içi faaliyetlerini BT'nin sunduğu fırsatlarla renklendirme bilincinin kazandırılması gelmelidir.

Öğretmenler	Çağın gereği olması (güncellik)	Öğrenme açısından (Kalıcı öğrenme ve öğrenmeyi pekiştirme)	Görsellik	Kolaylaştırma ve zamandan tasarruf	Dikkat ve ilgi çekmesi	Motivasyon
Ö1	√	√			√	
Ö2			√	√		
Ö3		√	√	√		
Ö4	√	√		√	√	
Ö5			√	√		
Ö6		√	√			
Ö7	√	√		√	√	
Ö8	√	√			√	√
Ö9	√		√	√	√	
Ö10	√			√	√	
Toplam (f)	6	6	5	7	6	1

BT'den Derslerde Yararlanma Nedenleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı eğitim öğretimde bilişim teknolojilerinin kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmektedirler. Ancak bu gerekliliği farklı temellere dayandırmaktadırlar. Tablo 3'te bilişim teknolojilerinin eğitim öğretimde kullanılmasının gerekliliğinin dayandırıldığı temeller yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin eğitimde BT kullanılmasının gerekliliğini dayandırdığı temeller.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 6'sı çağın gereği olması ve güncellik boyutunu, yine 6'sı eğitim öğretimi kolaylaştırması ve pekiştirme boyutunu, 5 öğretmen görsellik sağlama boyutunu, 7 öğretmen de eğitim öğretimi kolaylaştırıp zamandan tasarruf sağlama boyutunu, ilgi ve dikkat çekmesi boyutunu ise yine 6 öğretmen ve motivasyon sağlama boyutunu da bir öğretmen dile getirmiştir. Görüldüğü üzere yoğunlaşılan tek bir faktör olmamakla birlikte yine de kolaylaştırma ve zamandan tasarruf sağlama faktörü en çok öğretmen tarafından telaffuz edilen temeldir. Motivasyon faktörü ise sadece bir öğretmen tarafından ifade edilmiştir. Örneğin Ö8 bu konuda düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Ö8: “Dediğim gibi motivasyon açısından çok önemlidir,zaten öğrencilerin bir çoğunun olmasa bile bir kısmının evinde bilgisayar var ve aynı kaynakları oradan da takip edebiliyorlar. ...”

Öğretmenlerin tamamının eğitim öğretimde BT'den yararlanmanın gereğini kabullenmiş olmaları da olumlu bir gelişme olarak düşünülebilir. Bu çerçevede bu gerekliliğe inanan öğretmenler,aynı şekilde bilişim teknolojilerinin kullanılması ve derslere katılması noktasında da kendilerini geliştirme gereğini hissedeceklerdir. Ayrıca çağın bir gereği olan teknoloji ve bilimsel okuryazarlık da gelecek nesilleri yetiştiren öğretmenlerde bu becerilerin varlığını zorunlu hale getirmektedir. Güncel hayatlarında bilişim teknolojileriyle iç içe olan ve aktif olarak kullanabilen öğrencilerin dikkatlerini çekmek ve dersleri hayata yaklaştırabilmek için bilişim teknolojilerini derslerde aktif hale getirmek de etkili ve kolay bir alternatiftir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ifade ettiği gibi;yapılması çok zor olan bir deney sınıf ortamına bir simülasyonla taşınabilir, gidilemeyecek pek çok yer videoda belgesel olarak izlettirilebilir, slaytlarla öğrencilerin duyularına hitap ederek çoklu zeka kuramına uygun öğrenmeler gerçekleştirilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta öğretmenin derslerinde nerede, nasıl ve ne zaman bilişim teknolojilerinden yararlanması gerektiğini bilmesi yani bilinçli kullanıcı olmasıdır (Altun, 2002).

BT ve İnternetin öğretmenlerin güncel hayatındaki yeri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin güncel hayatlarında bilişim teknolojilerinden ve internetten yararlanma amaçları irdelendiğinde Tablo 4'te görüldüğü gibi daha çok eğitim amaçlı yararlandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin tamamı bilişim teknolojilerinden özellikle internetten güncel hayatlarında da eğitim öğretim amaçlı yararlandığını ifade etmiştir.

Tablo 4: Güncel hayatlarında öğretmenlerin BT ve internetten yararlanma amaçları

Öğretmenler	Eğitim öğretim amaçlı	Oyun oynama	İletişim ve dosya paylaşma	Araştırma yapma	Zaman geçirme	Bilgi edinme
Ö1	√		√	√	√	√
Ö2	√		√			√
Ö3	√		√	√	√	
Ö4	√	√	√	√		
Ö5	√		√			
Ö6	√		√		√	√
Ö7	√		√	√		√
Ö8	√		√	√		

Ö9	√			√		
Ö10	√		√		√	√
Toplam (f)	10	1	9	6	4	5

Görüldüğü üzere öğretmenlerin tamamı BT ve İnternette gün boyunca eğitim-öğretim amaçlı yararlandıklarını vurgulamışlardır. Özellikle İnternette yararlanma konusunda öğretmenlerin görüşleri şu şekilde farklılaşmaktadır:

Ö1: "...güncel olarak merak ettiğim şeyler veya çocukların sınıfına göre ihtiyaç duyduğum bilgileri edinmek için arama yapıyorum. "

Ö5: "yazı yazmak, sunu hazırlamak için kullanıyorum. Edindiğimiz ya da paylaştığımız birçok şeyi internette sağlıyoruz. Şu sıralar özellikle geçen yıl da eğitim amaçlı çok fazla kullanıyorum"

Ö7: "Özellikle sunum için Powerpoint, çalışma kağıdı falan hazırlarken word kullanıyorum. İnternette branşımın alakalı bilgileri... genellikle İngilizce ya da İngilizcede var olan yenilikler vs. gibi şeylerle alakalı araştırmalar yapıyorum. "

Ö9: "Genellikle yazılı soruları hazırlarken öğrencilere çalışma kağıdı hazırlarken kullanıyorum. İnterneti daha çok eğitim amaçlı kendi branşımın ilgili. Ya da konularla ilgili güncel bir konu olduğu zaman onlarla ilgili".

Bunu takiben de 9 öğretmenin dosya paylaşımı ve iletişim amaçlı yararlandığı görülmektedir. Öğretmenlerin tamamı belli seviyelerde dosya paylaşımı yaptıklarını ifade etmişlerdir. İletişim de internetin kullanılmasındaki temel gerekçelerden biri olarak ifade edilmektedir. Buna yönelik ifadeler de şu şekilde dile getirilmiştir.

Ö2: "...bilgi araması yapıyorum dosya paylaşımı yapıyorum. İnterneti genelde iletişim amaçlı ve dosya indirmek için kullanıyorum"

Ö8: "İnterneti daha çok araştırma ve iletişim için kullanıyorum".

Bunların yanı sıra oyun oynama zaman geçirme ve kişisel işleri için bilişim teknolojilerinden ve internette faydalandığını ifade eden öğretmenler de bulunmaktadır.

Ö6: "İnterneti daha çok zaman geçirmek için kullandığımı söyleyebilirim".

Ö4: "İnterneti önceki amaçlarım arasında oyun oynamaktı, yani son zamanlarda interneti web tasarımı üzerine kullanıyorum".

Tüm bu gerekçelendirmelere istinaden öğretmenlerin genel olarak güncel hayatlarında internet ve bilgisayar başında çokça zaman geçirdikleri söylenebilir. Bu zamanın genelini de eğitim öğretim amaçlı yazılı sorusu ve etkinlik hazırlamak için harcadıklarını ifade etmektedirler. Bu veriler; genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin güncel hayatlarında bilişim teknolojilerinin önemli bir yer kapladığını ve teknolojinin nimetlerinden mümkün olduğunca yararlandıklarını göstermektedir. Bunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin genç nesil öğretmenler olması da etkili olmuş olabilir. Bununla ilgili olarak Tezci (2010a) yaptığı çalışma da hizmet yılı az olan öğretmenlerin teknoloji bilgisi ve kullanımının yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

BT'den derslerde verimli şekilde yararlanmanın önündeki engeller

Derslerde BT kullanılmasını engelleyen faktörler (Tablo 5) irdelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin daha çok donanım (malzeme araç gereç eksikliği) ve imkan eksikliğinden bahsettikleri görülmektedir.

Tablo 5: Derslerde BT'den verimli şekilde yararlanmayı engelleyen faktörler.

Öğretmenler	Eğitimsel faktörler (öğretmenlerin bilgi eksikliği)	Teknik sorunlar	Donanım (Malzeme araç gereç eksikliği)	Zaman sıkıntısı (kısıtlı zaman)	Sınıfların kalabalık olması
Ö1	√	√	√		
Ö2		√			
Ö3	√		√		
Ö4	√				
Ö5			√	√	√
Ö6		√	√		
Ö7		√		√	√
Ö8		√	√		√
Ö9			√		
Ö10			√		√
Toplam (f)	3	5	7	2	4

BT'in ders aktivitelerinde kullanımını engelleyen temel nedenler ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö1: "Bilişim teknolojilerinin okuldaki kullanımı yeterli değil örneğin okulda internetimiz yok. Güncel bilgilere anında ulaşabilmek için internetin varlığı şart."

Ö5: "Okul için gerekli yerde sınıflarda internet yok mesela. Sadece bilgisayar laboratuvarında var. Laboratuvarı ne zaman kullanacaksın?"

Zaten zaman kısıtlı, kısıtlı zamanda eğitim öğretim yaptığımız için en fazla zaman sıkıntısı.”

Ö8: *“dediğim gibi bilişim teknolojilerini derslere yeterince kullanılması okulun alt yapısıyla ilgili bir şey. Genel olarak evet olsa imkanım kullanırım”.*

Ö10: *“Okullar daha böyle materyal açısından veya laboratuvar açısından daha yeterli seviyede olması lazım.”*

Yine derslerde bilişim teknolojilerinden yararlanmayı engelleyen faktörler arasında diğer bir faktör de teknik sorunlardır. Teknik sorunlar, başlamış bir ders etkinliğinin yarıda kalmasına ve zamanın boşa gitmesine, öğrencilerin konuyu tam olarak anlayamamasına ve odaklaşmalarının bozulmasına, ilgilerinin dağılmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple de teknik sorunlar öğretmenin derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanma isteğini azaltabilmektedir.

Ö1 bu konuyla ilgili olarak bu yıl yaşamış olduğu bir durumu örnek olarak anlatmıştır.

Ö1: *“... mesela benim projeksiyonum çalışmıyordu ilk birkaç hafta ciddi manada eksikliğini hissettim ve çalışır duruma geldikten sonra hızlı ilerleyebildiğimi hissedecek duruma geldim.”*

Ö8’de bu yöndeki fikrini bilişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasını engelleyen olumsuz faktörlere örnek olarak ifade etmektedir: *“...sınıfın çok kalabalık olması, bilgisayarın arıza çıkarması da olumsuz etkileyen unsurlar olabilir.”*

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerinin derslerde kullanımında karşılaştıkları teknik kaynaklı ve diğer sorunları çözmede ve bu teknolojilerin kullanılmasında, becerilerinin geliştirilmesinde başvurdukları yollar;

- Deneme yanılma yoluyla kendi kendine çözme,
- İnternette araştırarak çözüm üretme,
- Bilgisayar öğretmeni (formatör öğretmenden) ya da meslektaşlarından yardım alma yoluyla çözme.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 8’i bilişim teknolojilerinin kullanımında karşılaştıkları teknik vb. sorunları bilgisayar öğretmeni-formatör öğretmen ya da meslektaşlarından yardım alma yoluyla çözdüklerini ifade etmektedirler. Buradan yola çıkarak araştırmanın yürütüldüğü okulda öğretmenlerin karşılaştıkları teknik sorunların çözümlenmesinde daha çok sosyal öğrenme kuramına göre

davrandıklarını, öğretmenler arası ilişkilerin ve yardımlaşmanın gelişmiş olduğu göze çarpmaktadır.

Ö2: “ . . . tabi teknik konularda bilgisayar öğretmenimize başvuruyorum”.

Ö5:“bazen bilgisayar öğretmenlerinden yardım alıyorum daha çok bilgisayarın teknik özellikleri bakımından. ”

Ö9: “Evet bilgisayar öğretmeninden yardım aldım. Özellikle sitelere girişte onların bilgilerini alırdım yani kendim giremediğim zamanlar oluyordu onlar daha çabuk buluyordu bana göre. ”

Veriler ışığında araştırmaya katılan öğretmenlerin yardım aldığı konuların başında da teknik problemler gelmektedir sonucuna ulaşılmaktadır.

Ö1 ise bilişim teknolojileri konusunda becerilerini geliştirme, bilişim teknolojilerini kullanma ve teknik sorunların çözümünde çok fazla yardım alamadığını sorunlarını genellikle kendisi çözmeye yoluna gittiğini ifade etmektedir :“Hayır kimseden yardım almıyorum. Zaten şu an okulumuzda bilgisayar öğretmeni yok. Varken de işleri başlarından aşkındı. Yardım alabileceğim, bir yerde kimse yok. Problemlerimi deneme yanılma yöntemiyle, internetten araştırarak, bir önceki sorunların çözümüyle aynı yolları izleyerek çözüyorum. ”

Ö6da benzer şekilde kendini geliştirme ve problemlerini çözmeye noktasında yardım almaya gerek duymadığını ifade etmektedir. Bu öğretmenler de bilişim teknolojilerinin kullanılması noktasında iyi olduklarını ve pek çok beceriye sahip olduklarını ifade eden öğretmenlerdir. Bu bakımdan da yardım almaksızın karşılaştıkları sorunları kendilerinin çözmeleri anlaşılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bilişim teknolojilerinin ders etkinliklerinde aktif şekilde kullanılabilmesi için eğitim öğretim sürecinin aktif öğelerinden biri olan öğretmenin yeterli düzeyde bilişim teknolojileri bilgi ve becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin bilgisayar kullanma becerileri arttıkça bilişim teknolojilerini derslere katma becerileri de artmakta olduğunu, öğretmenlerin BT'den eğitim-öğretim amaçlı yararlanma konusunda olumlu tutum geliştirdiklerini göstermektedir. İlgili alanda yapılan benzer araştırmalar da, bilgisayarla yaşanan olumlu deneyimlerin bireylerin özyeterlilik inançlarını pozitif

yönde etkilediğini, olumsuz deneyimlerin ise özyeterlilik inançlarında negatif bir etkiyle neden olduğunu göstermektedir (Akkoyunlu ve Orhan, 2003). Ayrıca bilgisayarla olan deneyimlerin niteliğinin kişinin yeterliliğine olan inancını etkileyebileceğini ve bu etkinin bilişim teknolojilerinden aktif şekilde yararlanma düşüncesinde belirleyici rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bilgisayarla geçirilen zaman, bilgisayar kullanma becerisi ve yaşanan deneyimler, bilgisayar kullanma sıklığı, bilişim teknolojilerini kullanmaya karşı geliştirilen olumlu ya da olumsuz tutum gibi faktörlerin, öğretmenlerin ders etkinliklerinde bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeylerini belirlemede önemli rol oynadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı hizmet öncesi eğitim kapsamında bilişim teknolojileriyle ilgili ders gördüklerini ifade etmişlerdir. Ancak yine bu öğretmenlerin çoğunluğu, bu derslerin amacına ulaşma, bilişim teknolojileriyle ilgili bilgi ve beceri kazandırma ve derslerde bilişim teknolojilerinden yararlanılması yönünde olumlu tutum geliştirme bakımından yetersiz olduklarını düşünmektedirler. Bu yetersizliğin sebebi olarak da araç gereç eksikliği ve teknik yetersizlikler gösterilmektedir. Bu görüşler doğrultusunda; ülkemizdeki üniversitelerde araç gereç eksikliği ve teknik yetersizliklere bağlı olarak, amaca uygun ve verimli, öğrenciyi aktif kılacak eğitim öğretim faaliyetlerinin yeterli düzeyde yapılamadığı sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerden bilişim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katıldığını ifade eden öğretmen sayısı altıdır (6) ve bunlardan dördü (4) de bu kurslara sertifika almak amaçlı katıldığını ifade etmektedir. Bu bulgular hizmet içi eğitim kurslarına katılım oranını (%60) ve katılma sebeplerini ortaya koymasından önemlidir. Katılımın tam olmaması ve amacın sertifika almak gibi eğitim öğretimin amaçları dışında bir sebebe dayandırılması kursların etkililiği açısından düşündürücü bir husustur. Hizmet içi eğitim kurslarındaki derslerin de öğretmenlerce hizmet öncesi eğitim kapsamında aldıkları bilişim teknolojileri dersleriyle paralel doğrultuda olduğunun düşünüldüğü görülmüş, bir kısım öğretmenler fayda gördüklerini dile getirmekle birlikte öğretmenlerin geneli derslerin amacına tam olarak hizmet edemediği görüşünde birleşmişlerdir. Bu tür kurslarda bilgilerin teorik olarak sunulması, uygulama etkinliklerinin az olması da etkili, verimli öğretimin ve katılımın oranını düşürmektedir. Altun ve diğ. (2007) 'nin yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim kurslarında daha çok pratik bilgilere ihtiyaç duyduklarını, teorik bilgilerin öğretmenler açısından yararlı olmadığını ortaya koymuşlardır.

Bu anlamda bu çalışmadan elde edilen bulgularda önceki araştırmalardan elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Araştırmada, katılımcı öğretmenlerin tamamının bilgisayarı açma, kapama, çıktı alma, dosya kaydetme gibi temel becerilere sahip olduğunu, çoğunun Word, Excel vb. benzeri programları iyi kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yine öğretmenlerin genelinde dosya paylaşımı, BT’i derslere katma, internetten yararlanma ile ilgili yeterli düzeyde beceriye sahip oldukları ortaya konmuştur. Özellikle eğitim fakültelerinden yeni mezun olan öğretmenlerin bilgisayar ve internet başında daha çok zaman geçirdiği ve BT ile ilgili bilgi ve becerilere daha çok sahip oldukları göz önünde bulundurulursa, araştırmaya katılan öğretmenlerin genç öğretmenler olması da ulaşılan sonuçlarda, yani oranların yüksek olmasında etkili olmuş olabilir.

Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı eğitim öğretimde bilişim teknolojilerinin kullanılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bilişim teknolojilerini eğitim öğretim sürecine katılmasının gerekliliğinin dayandırıldığı başlıca gerekçeler; çağın gereği olması ve güncelliği, eğitim öğretimi kolaylaştırması ve pekiştirmesi, görsellik sağlama, öğretimi kolaylaştırması ve zamandan tasarruf sağlama, ilgi ve dikkat çekmesi ve motivasyon sağlama’dır. En çok dile getirilen eğitim öğretimi kolaylaştırıp zamandan tasarruf sağlama olmakla birlikte en az dile getirilen de motivasyonu artırması yönüdür. Öğretmenlik mesleğinde öğretmenlerin çok çalışmasından ziyade enerjisini etkili ve verimli kullanması gerekir. Bu araştırma bulgularına göre, eğitim öğretimi kolaylaştırmasıyla bilişim teknolojileri bir nevi öğretmenlerin enerjilerini etkili ve verimli kullanmalarına fırsat vermektedir sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmenlerin günlük hayatlarında bilişim teknolojilerinden ve internetten en çok eğitim-öğretim amaçlı yararlandıkları görülmektedir. Bunun haricinde oyun oynama, iletişim ve dosya paylaşma, araştırma yapma, zaman geçirme ve bilgi edinme gibi amaçlar diğer kullanma amaçlarıdır. Öğretmenlerin çoğunluğu güncel hayatlarında bilgisayar başında çok fazla vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. İlgili yazında öğretmen adaylarının internetten yararlanma amaçlarını tespit etmeye yönelik bir araştırma bulguları da; öğretmen adaylarının internetten daha çok sosyal, serbest zaman ve duygusal işlevi açısından kullandıklarını belirtmişlerdir (Young, 1998). Bu sonuçlar araştırmada ulaşılan bulgularla benzer nitelikler taşımaktadır.

Derslerde bilişim teknolojilerinden etkin şekilde yararlanmanın önündeki önemli engeller olarak donanım, imkan eksikliği ve teknik

sorunlar olduğu ortaya konmuştur. Teknoloji entegrasyonu ile ilgili yapılan benzer çalışmalarda (Altun, 2002; Alev 2003, Tezci, 2010b), altyapı eksikliği ve teknoloji ile ilgili teknik sorunlar, öğretmenlerin teknolojiyi kullanmalarındaki bilgi ve beceri yetersizliği ve isteksizlikleri bilişim teknolojilerinin ders amaçlı kullanımını engelleyen faktörler olarak bulunmuştur. Bu araştırma sonuçları da bu bulguları desteklemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler teknoloji kullanımında karşılaştıkları sorunları genellikle deneme yanılma yoluyla kendi kendine çözmeye, internetten araştırarak çözüm üretme, bilgisayar öğretmeni (formatör öğretmenden) ya da meslektaşlarından yardım alma yoluyla çözmeye gibi stratejiler geliştirmişlerdir.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen verilerle ilgili oluşturulan sonuçlardan hareketle ilköğretim öğretmenlerinin ders aktivitelerinde bilişim teknolojilerinden aktif şekilde yararlanma bilgi beceri, tutum ve yeterliklerini geliştirmeye yönelik olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

Hizmet öncesi eğitim kapsamında üniversitelerde verilen ilgili derslerin kapsamı ve içeriği yeniden gözden geçirilmeli ve daha çok beceri kazandırmaya yönelik uygulamalara ağırlık verilmelidir. Ayrıca yine bu ders kapsamında öğretmen adaylarına daha çok uygulama yapma fırsatı sağlanmalıdır. Bu anlamda kurumların laboratuvarlar, araç-gereç, yazılım ve donanım altyapısı yeterli düzeye getirilmelidir.

Ayrıca, hizmet içi eğitim kapsamında sunulan bilişim teknolojilerine yönelik kurs ve seminer faaliyetlerinin de geliştirilmesi ve uygulamaya ağırlık verilecek şekilde içeriğin ve ortamın düzenlenmesi sağlanmalıdır. Öğretmenlerin bu tür kurslara katılımları gönüllülük esasına göre yapılmalıdır. Okullar da öğretmenlere öğrendikleri becerileri kullanma ve uygulama imkanı sunmalıdır.

Öğretmenlerin derslerinde bilişim teknolojilerinden etkin yararlanmaları için sınıflarda gerekli araç gereç ve donanım bulundurulmalı teknik problemlerin anında çözümüne yönelik tedbirler alınmalıdır. Bu şekilde öğretmenler zamanlarını teknik problemleri çözmek, araç gereci temin etmeye çalışmakla geçirmeyecek dersini etkili ve verimli şekilde işleme imkanı bulacaktır. Ayrıca bu tarz teknik sorunlar ve araç gereç eksikliğine dayalı sorunlar öğretmenlerdeki bir sonraki derste de bilişim teknolojilerinden yararlanma istek ve hevesini köreltmekte ve gittikçe kullanım oranını düşürmektedir.

Öğretmenlere ders içerikleriyle ilgili farklı yazılımlar sağlanmalı, öğretmenlerin bu yazılımların kullanımıyla ilgili seminer ya da kurslara

katılımları sağlanmalıdır. Yönetmeliklerde öğretmenlerin derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanmasını teşvik etme amaçlı farklı düzenlemeler yapılmalıdır.

Sınıflarda internet erişiminin sağlanarak öğrencilerin araştırma yapma, bilgi paylaşma ve iletişim gibi becerilerini geliştirme faaliyetleri sınıf içi öğretim etkinliklerine katılmalıdır. Böylelikle öğretmenler de Bilişim teknolojilerinden günün her saatinde kendi dersliklerinde yararlanma ve bunları dersler aracılığıyla kendi öğretim faaliyetlerine uyarlayabileceklerdir.

KAYNAKLAR

- Abbott, C. (2001) *ICT: Changing Education*, London, Routledge/Falmer Press
- Akbıyık, C., Mulut, M., Seferoğlu, S. S. (2008) ‘ Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Öğrenme/Öğretme Sürecinde Kullanımı ile İlgili Görüşleri. ’ *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 35: 273-283.
- Akkoyunlu, B. (1996) ‘Bilgisayar Okur Yazarlığı Yeterlikleri ile Mevcut Ders Programlarının Kaynaştırılmasının Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi. ’ *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12: 127-134.
- Akkoyunlu, B. (1995) ‘Bilgi Teknolojilerinin Okullarda Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü. ’ *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11:105-109.
- Akkoyunlu, B., Orhan. F. (2003) ‘Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Bölümü (Böte) Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanma Öz- Yeterlik inancı ile Demografik Özellikleri Arasındaki ilişki’. <http://www.tojet.sakarya.edu.tr/archive/-v2i3/akkoyunlu.html>
- Alev, N. (2003). Integrating Information and Communications Technology (ICT) into Pre-service Science Teacher Education: The Challenges of Change in a Turkish faculty of Education, unpublished EdD Thesis, University of Leicester, School of Education, UK.
- Altun, T. (2002). Factors Influencing Teachers’ Change in Classroom Practice due to Introduction of Information and Communications Technology (ICT) in Turkey, Unpublished EdD Thesis, University of Nottingham, School of Education, Nottingham, UK.
- Altun, T., Yiğit, N., Özmen, H., ve Alev, N. (2007) ‘A study on evaluation of effectiveness of “Instructional Technologies and Material Development” In-Service Training (INSET) Course’, 7th International Educational Technology Conference (IETC2007), 3-5 May, Near East University, KKTC.

- Altun, T., Alev, N., ve Yiğit, N. (2009) 'An investigation of pre-service science teachers' views about their technical and pedagogical skills in the use of ICT', 9th International Educational Technology Conference (IETC2009), 6-8 May, Ankara.
- Altun, T., Şahin, M. (2009) 'Değişen İlköğretim Programının Sınıf Öğretmenleri Üzerindeki Psikolojik Etkilerinin İncelenmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma'. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17 (1) : 15-32.
- Aşkar, P., Usluel, Y. K. (2003) 'Bilgisayarların Benimseme Hızına İlişkin Boylamsal Bir Çalışma: Üç Okulun Karşılaştırılması'. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24: 15-25.
- Coşkun, E., Yavuz, S. (2008) 'Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Teknoloji Kullanımına İlişkin Tutum ve Düşünceleri. ' *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*. 34: 276-286.
- Dalin, P. (1993) 'Changing the School Culture', London, Cassel Press.
- Demiralay, R., Karadeniz, Ş. (2008) 'İlköğretimde Yaşam Boyu Öğrenme İçin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesi'. Cypriot Journal of Educational Sciences, Vol 3, No: 2, sayfa: 89-119, İnternet adresi: <http://www.world-education-center.org/index.php/cjes/article/download/33/29> Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2009
- Ekiz, D. (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göktaş, Y. (2003) A Comparative Study between the European Union Countries' and Turkey's Education Systems Regarding the Integration of Information and Communication Technologies. M. Sc. Thesis. Middle East Technical University, Ankara, TURKEY.
- Hızal, A. (2009) 'İlköğretim Uygulamalarında Eğitim Teknolojisinden Yararlanma Olanakları. İnternet adresi: <http://193.140.216.63/19928AL%C4%B0%C5%9EAN%20HIZAL.pdf> Erişim Tarihi: Haziran 2009.
- International Society for Technology Education. (ISTE). (2000) *National Educational Technology Standards for Teachers*. Eugene: ISTE Publications.
- Jurema, A. C. L. A., Lima, M. E. C, Dalmau, M. C., and Filho, M. J. (1997) *Towards a Pedagogy of Informatics: Preparing Educators to Face the Challenge*, Paper Presented at the Annual Meeting of the American Association of Colleges for Teacher Education (49th, Phoenix, AZ, February 26 - March 1, 1997)
- Kayak, S., ve Orhan, F., (2009) 'Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okullarda Üstlendikleri Sorumlulukların İncelenmesi. ' İnternet Adresi: <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/560.pdf>ErişimTarihi: 20. 10 2009.

- Koca, M. (2006) “*Bilgi İletişim Teknolojilerinin Kabul ve Kullanımı Birleştirilmiş Modelin Değişkenlerine Göre Öğretmenlerin Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanımlarının İncelenmesi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB EĞİTEK (2006) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü online:<http://www.egitek.meb.gov.tr>
- Şahin, İ. (2009) ‘Eğitsel İnternet Kullanım Özyeterliği İnançları Ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenirliği’. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 21.
- Tekinarslan, E. (2008) ‘Eğitimciler İçin Temel Teknoloji Yeterlikleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. ’ *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 2 (26) : 186- 205.
- Tezci, E. (2010a). Attitudes and knowledge level of teachers in ICT use: The case of Turkish teachers. *International Journal of Human Sciences* [Online]. 7:2. İnternet Kaynağı: <http://www.insanbilimleri.com/en> Erişim Tarihi 15. 07. 2010
- Tezci, E. (2010b). Sınıf öğretmenlerinin eğitimde BİT kullanımına ilişkin özgüven düzeyleri, *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences, 1C0180, 5, (3), 981-992.* İnternet Adresi: www.newwsa.com Erişim. 10. 08. 2010
- Umay, A. (2004) ‘İlköğretim Matematik Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Öğretimde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri’. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 26: 176-181.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,* 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Young, K. S. (1998) İnternet addiction: The Emergence of a Nem Disorder. *Cyber Psychology and Behavior.* 1 (3) : 237-244.
- YÖK (2005) Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/kasim_2005/kasim_2005.doc

**A QUALITATIVE STUDY ON TEACHERS' VIEWS AND
COMPETENCIES ABOUT USE OF ICT IN TEACHING
ACTIVITIES**

Taner ALTUN Hülya SANCAK

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In today's world, in Turkey as elsewhere, educational institutions have to face radical changes and alterations. Abbott (2001) points out that due to entrance of ICT in education, roles of schools and teachers have changed and today's schools and teachers are quite different from the schools and teachers twenty years ago. One of the important aims of education today is to prepare future citizens of the society who can be able to benefit from the ICT in parallel with society's expectations. Today it is expected that members of society acquire skills such as accessing, structuring, organizing and presenting information, be able to communicate with others through ICT. In this sense it can be said that not only students in schools should acquire these skills but also teachers should be equipped with those skills and knowledge (Altun, 2002; Tezci, 2010a). It is for this reason that teachers of today' schools should be able to know what is ICT and how they can use it in teaching and learning activities (Akkoyunlu,1995, 1996; Şahin, 2009; Koca, 2006).

Aim of the Study

The aim of this study is to examine and evaluate the viewpoints of different subject area teachers working in a primary school towards ICT and their technical and pedagogical use of ICT levels, and competencies about the use of ICT in teaching and learning activities.

Method

In this study qualitative research is adopted as an approach. As the study focuses on a specific primary school, "case study" method is used as the means of methodology. The study carried out in 2009-2010 academic year in a primary school located in Istanbul. The study conducted with ten primary school teachers as five of whom were classroom teachers and the rest was different subject specialist teachers. The school focused in the study is a large school with 2050 students and 56 teachers. The school has a computer laboratory and in all classes a computer and projection machines are installed. In the study semi-structured interview

form which is developed by the researchers were used as main source of data collection. Obtained qualitative data analyzed through the use of “constant comparison method”.

Results and Recommendations

Results of the study show that all teachers participated in the study had some lessons about computers during their pre-service education. However, it was found that most of the participant teachers did not have positive attitudes towards developing ICT usage skills and knowledge and using it in teaching and learning activities. The reason of lack of attitudes towards ICT was demonstrated by teachers is the inadequacy of ICT resources in the school.

It was found that all participated teachers are ICT literate as they are able to switch on and off the computer, get a print out and be able to use word-processing, and Excel programs. They also reported that they use Internet as a source for searching information and communication. It was found that particularly young teachers who spend more time on ICT resources than others were found to be more knowledgeable and skillful in the use of ICT for personal and professional purposes.

All teachers believe that ICT should be integrated in educational settings because it helps teachers to ease teaching, motivates students through visual learning, and its cost-effective.

It was reported by teachers that inadequacy of hardware and software resources, technical problems, and teachers’ lack of willingness are the main barriers for the effective use of ICT in education.

It is recommended that courses related to ICT in pre-service teacher education programs should be revised and more attention should be given to help teacher candidates to develop technical and pedagogical skills in the use of ICT for teaching and learning purposes. For teachers already working in schools more practical In-service teacher training opportunities should be provided and teachers should be encouraged and guided to participate in these courses. Hardware, software and Internet connection facilities in classrooms should be improved and supported over the time.